

Iwona Fryzowska-Chrobot, Jolanta Lasocka

Centrum Dokumentacji Światowej Organizacji Zdrowia w Głównej Bibliotece Lekarskiej im. Stanisława Konopki w Warszawie

---

Forum Bibliotek Medycznych 1/2, 238-244

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

V i r a g o s Marta: Problem based user education in the medical library: how much for whom and Colegewhen. Proceedings of 8th European Conference of Medical and Health Libraries, September 16–21 2002, Kolonia, Niemcy

W e i g h t m a n Alison: Development and evaluation of a library skills programme for postgraduates: an example of evidence based librarianship. Proceedings of 8th European Conference of Medical and Health Libraries, September 16–21, 2002 Kolonia, Niemcy

W r o s c h Jacqueline A., M o r g a n Lynn Kasner, S u l l i v a n t Jean, L e w i s Dana M.: Instruction of evidence-based medicine searching skills during first-year epidemiology. *Medical Reference Services Quarterly* 1998 Vol. 17 nr 3 s. 49–57

Mgr Iwona Fryzowska-Chrobot

Jolanta Lasocka

Warszawa – GBL

CENTRUM DOKUMENTACJI ŚWIATOWEJ ORGANIZACJI ZDROWIA W GŁÓWNEJ BIBLIOTECE LEKARSKIEJ W WARSZAWIE

Streszczenie

W styczniu 2003 roku Główna Biblioteka Lekarska otrzymała status Centrum Dokumentacji Światowej Organizacji Zdrowia. Z Biura Łącznika ŚOZ przejęto księgozbiór liczący ok. 1 400 woluminów, na który składają się dokumenty i publikacje powstałe w instytucjach Światowej Organizacji Zdrowia oraz materiały opracowane przez ekspertów z różnych dziedzin na zlecenie tej Organizacji.

Biuro Regionalne ŚOZ dla Europy z siedzibą w Kopenhadze nadsyła systematycznie do GBL najnowsze publikacje dotyczące polityki zdrowotnej Światowej Organizacji Zdrowia.

W referacie omówiono rolę i zadania, jakie pełni Centrum Dokumentacji ŚOZ, poddano analizie tematykę przechowywanych tu publikacji, wskazano na konieczność opracowania księgozbioru w systemie komputerowym (prace w tym zakresie zostały już rozpoczęte) w celu zapewnienia wszystkim zainteresowanym łatwego dostępu do publikacji.

Polska jest krajem członkowskim Światowej Organizacji Zdrowia od początku jej istnienia, tj. od 7 kwietnia 1948 roku. Organizacja ta jest światowym autorytetem w sprawach zdrowia publicznego. Jej wytyczne, zalecenia i opinie mają decydujący wpływ na kształtowanie polityki zdrowotnej w poszczególnych krajach i tworzenie narodowych programów zdrowia.

Dlatego propagowanie jej dokumentów i publikacji oraz promocja polityki ŚOZ w środowisku medycznym jest niezwykle istotna, a korzyści płynące z dostępu do tych materiałów oczywiste.

Centrum Dokumentacji Światowej Organizacji Zdrowia zostało powołane na mocy decyzji Biura Regionalnego WHO w Kopenhadze w 1998 roku. Głównym zadaniem Ośrodka jest gromadzenie, opracowywanie i przechowywanie literatury wydawanej przez ŚOZ oraz udostępnianie jej instytucjom medycznym, placówkom naukowym, bibliotekom, pracownikom służby zdrowia oraz wszystkim zainteresowanym problematyką zdrowia. Początkowo zbiory Centrum mieściły się w Biurze Łącznika Światowej Organizacji Zdrowia przy ulicy Długiej w Warszawie. W 2002 roku zostały przeniesione do gmachu Głównej Biblioteki Lekarskiej, a w styczniu 2003 GBL

otrzymała status Ośrodka Dokumentacji Światowej Organizacji Zdrowia na okres pięciu lat. Jednym z warunków, jakie należało spełnić było wydzielenie publikacji ŚOZ ze zbiorów własnych biblioteki, dlatego księgozbiór został usytuowany w Czytelnii Ogólnej GBL z wolnym dostępem do półek i stanowi odrębną całość. Biuro Regionalne ŚOZ dla Europy z siedzibą w Kopenhadze nadsyła systematycznie do GBL dokumenty oraz wydawnictwa powstające w instytucjach ŚOZ oraz materiały opracowane przez ekspertów z różnych dziedzin na zlecenie tej Organizacji. Posiadamy m. in.:

- raporty zdrowia (publikowane corocznie przez ŚOZ)
- programy zdrowotne
- statystyki z zakresu sytuacji zdrowotnej i zapadalności na różnego rodzaju choroby
- opracowania i analizy dotyczące różnych zagadnień medycznych
- materiały ze zjazdów, konferencji i spotkań organizowanych przez ŚOZ
- programy budżetowe
- normy i przepisy prawne

Księgozbiór liczy obecnie 1600 vol. wydawnictw zwartych i ok. 200 vol. czasopism. Wpływ w 2003 roku wyniósł 424 vol., co stanowiło 30% całego zbioru.

Wśród publikacji znajdują się m. in. czasopisma: „Bulletin of the World Health Organization”, „International Digest of Health Legislation”, „World Health Statistics Quarterly”, „World Health Forum” oraz serie wydawnicze: „The Environmental Health Criteria Series”, „WHO Technical Report Series”, „WHO Regional Publications European Series”. Otrzymywane wydawnictwa występują głównie w języku angielskim, tylko nieliczne we francuskim, niemieckim czy rosyjskim. Posiadamy także tłumaczenia niektórych publikacji na język polski oraz polskie opracowania tematów podejmowanych przez ŚOZ. Całość przejętego księgozbioru ułożona jest tematycznie wg następujących haseł oznaczonych symbolami:

Żywność, Odżywianie	Food, Nutrition	F
Woda	Water	W
Narkotyki	Narcotics	N
Zdrowie dla Wszystkich	Health for All	HFA
Pielęgniarstwo	Nursing	N
Gruźlica	Tuberculosis	T
Choroby zakaźne, Epidemiologia	Communicable Diseases and Their Control	CD
Podstawowe dokumenty ŚOZ	Basic WHO Documents	DOC
Niepełnosprawni, Rehabilitacja	Disabled, Rehabilitation	R
Alkohol	Alcohol	A
Tytoń, Palenie Tytoniu	Tobacco, Smoking	T
Zdrowa Szkoła	Healthy Schools	HS
Podstawowa opieka zdrowotna	The Primary Health Care	PH

AIDS/HIV	AIDS/HIV	HIV
Zdrowie psychiczne	Mental Health	MH
Opieka nad dzieckiem	Child Care	CH
Zdrowe Miasto	Healthy Cities	CIT
Polityka zdrowotna	Health Policy	HP
Promocja zdrowia	Health Promotion	HPROM
Szpitala a zdrowie	Hospitals and Health	HO
Tematyka ogólna-społeczna	General and Social Problems	SP
Różne	Diverse	IN
Farmacja	Pharmacy	PHA
Leki	Drugs (Medicines)	D
Nowotwory	Cancer	CA
Środowisko	Environment	EN
Problemy Kobiet, Rozrodczość	Women's Situation, Reproductive Health	WaR
Medycyna pracy	Occupational Health	OH

Korzystanie z księgozbioru w formie w jakiej został on przejęty z Biura Łącznika ŚOZ sprawia pewne trudności zarówno bibliotekarzom jak i czytelnikom. Niektóre działy takie jak „Tematyka ogólna - społeczna” czy „Różne” zawierają publikacje o bardzo rozległej tematyce i trudno zakwalifikować je do konkretnego istniejącego działu. Należy więc rozbudować je o bardziej szczegółowe hasła w celu łatwiejszego wyszukiwania publikacji.

Planujemy również opracowanie księgozbioru ŚOZ w systemie komputerowym ProLib. Każda pozycja zostanie wprowadzona do bazy, opracowana formalnie oraz rzeczowo przy wykorzystaniu haseł przedmiotowych GBL. Dzięki temu możliwe stanie się szybkie i wielostronne wyszukiwanie wydawnictw w katalogu OPAC według istniejących tam kryteriów: tytuł, osoba, instytucja, impreza, hasło przedmiotowe, kraj, język. Publikacje ŚOZ otrzymają ponadto odrębną sygnaturę i oddzielny inwentarz. Tak uporządkowany księgozbiór stanie się bardziej przyjazny dla użytkownika. Chcemy również zamieścić na naszej stronie www informację o publikacjach, jakimi dysponuje Ośrodek, aby umożliwić czytelnikowi wgląd do całości posiadanego przez nas księgozbioru ŚOZ.

Jednym z zadań Centrum jest również propagowanie posiadanych publikacji ŚOZ i promocja jej polityki zdrowotnej. Wyodrębnione tematy, wg których ułożone zostały publikacje sygnalizują problemy jakimi zajmuje się ta Organizacja. Realizuje ona wiele programów zdrowotnych m.in. zakrojony na szeroką skalę program „Zdrowie 21. Zdrowie dla Wszystkich w XXI wieku”, którego obecny etap obejmuje lata 2000–2015 i któremu podporządkowane są inne programy.

Do priorytetowych problemów i zagadnień poruszanych w publikacjach i dokumentach ŚOZ należą:

- poprawa sposobu żywienia ludności i jakości zdrowotnej produktów żywnościowych,
- zapobieganie i zwalczanie zanieczyszczeń żywności (środkami toksycznymi, bakteriami, wirusami), odpowiedni nadzór sanitarny nad procesem jej wytwarzania i przygotowywania, normy i przepisy prawne na ten temat
- ograniczenie palenia tytoniu
- ŚOZ realizuje plan „Europa wolna od tytoniu”. Obejmuje on zakaz reklamowania i sponsorowania papierosów, tworzenie przestrzeni wolnych od dymu tytoniowego, podniesienie cen na wyroby tytoniowe, redukcję skutków palenia, zwiększenie dostępności terapii antynikotynowych oraz ograniczenie liczby przedwczesnych zgonów spowodowanych paleniem tytoniu
- walka z alkoholizmem poprzez tworzenie programów przeciwalkoholowych, zwiększenie roli mass mediów w profilaktyce i zwalczaniu alkoholizmu, poprawę skuteczności terapii osób uzależnionych, ograniczenie dostępności alkoholu oraz kontrolę rynku alkoholowego
- ograniczenie używania substancji psychoaktywnych i związanych z tym szkód zdrowotnych Szczególną uwagę zwraca się na zmniejszenie podaży substancji psychoaktywnych przez działania legislacyjne, policyjne i celne oraz wdrażanie programów skutecznej detoksykacji, leczenia i rehabilitacji osób uzależnionych
- zapobieganie i zwalczanie chorób zakaźnych takich jak: malaria, wirusowe zapalenie wątroby typu B, porażenie dziecięce Polio, zapalenie opon mózgowych i wielu innych, wprowadzenie skutecznych programów szczepień przeciw tym chorobom
- szeroko omawiane są programy prewencyjne i terapeutyczne przeciw gruźlicy, HIV/AIDS oraz chorób przenoszonych drogą płciową
- zapobieganie i zwalczanie chorób nowotworowych poprzez wdrażanie odpowiednich programów, wczesne wykrywanie nowotworów dzięki badaniom skринningowym, wiele uwagi poświęca się leczeniu bólu nowotworowego i opiece paliatywnej nad chorymi
- ograniczenie rozpowszechnienia i skutków chorób układu krążenia, przewlekłych chorób obturacyjnych płuc oraz astmy
- niepełnosprawność i rehabilitacja
- ŚOZ podkreśla konieczność stworzenia warunków umożliwiających osobom niepełnosprawnym włączyć się lub całkowity powrót do czynnego życia poprzez usunięcie wszelkiego rodzaju barier (urbanistycznych, architektonicznych i komunikacyjnych) w celu ułatwienia inwalidom poruszania

się, usprawnienie edukacji osób niepełnosprawnych oraz polepszenie systemu rehabilitacji

- promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie występowaniu zaburzeń psychicznych polegająca na wczesnym wykrywaniu i leczeniu depresji, walce ze stresem, obniżaniu liczby samobójstw spowodowanych dolegliwościami psychicznymi
- promocja zdrowia i edukacja zdrowotna, propagowanie zdrowego stylu życia, przyjęcie tzw. „siedliskowego” podejścia do działań na rzecz zdrowia, tworzenie programów „Zdrowy Dom”, „Zdrowa Szkoła”, „Zdrowe Miasto”, „Zdrowe Przedsiębiorstwo”

Ponadto w publikacjach ŚOZ omawianych jest wiele innych zagadnień takich jak choroby zawodowe, planowanie rodziny, antykoncepcja, aborcja, środowisko naturalne i jego wpływ na zdrowie, czystość powietrza, wody i gleby, normy i przepisy prawne odnośnie jakości leków oraz bezpieczeństwa i skuteczności ich stosowania.

Oprócz wydawnictw, które otrzymaliśmy i które wpływają do GBL z racji pełnionej przez nas funkcji Ośrodka Dokumentacji ŚOZ, posiadamy również w zbiorach własnych publikacje wydawane przez tę Organizację nadsyłane do GBL przez Bibliotekę ŚOZ w Genewie, z którą od lat prowadzimy wymianę zagraniczną. W latach 1990-2003 otrzymaliśmy 800 vol. wydawnictw zwartych i kilka tytułów czasopism: „Bulletin of the World Health Organization”, „International Digest of Health Legislation”, „World Health Forum”, „World Health Statistics”, „WHO Drug Information”. My natomiast wysyłamy do Biblioteki ŚOZ w Genewie czasopisma: „Folia Histochemica et Cytobiologica”, „Ginekologia Polska”, „Medycyna Doświadczalna i Mikrobiologia”, „Nowotwory”, „Pediatria Polska”, „Pneumonologia i Alergologia Polska”, „Przegląd Lekarski”, „Przegląd Dermatologiczny”, „Przegląd Epidemiologiczny”, „Zdrowie Publiczne”, „Żywienie Człowieka i Metabolizm”, „Polską Bibliografię Lekarską” oraz Dziennik Urzędowy MZiOS.

Polska jest krajem członkowskim ŚOZ od początku jej istnienia tj. od 7 kwietnia 1948 roku. Działa w niej sieć ośrodków współpracujących ze ŚOZ (Collaborating Centres, Counterparts i Focal Points), koordynowanych przez Biuro Łącznika WHO (Liaison Office). Ośrodki te współpracują ze ŚOZ w następującym zakresie:

- badania nad niedoborem jodu
WHO Collaborating Centre for Studies Associated with Iodine Deficiency (Akademia Medyczna w Poznaniu)
- zdrowie środowiskowe
WHO Collaborating Centre for Environmental Health Impact Assessment & Training in Environmental Health (Instytut Medycyny Pracy i Zdrowia Środowiskowego w Sosnowcu)
- realizacja planu „Europa wolna od tytoniu”
WHO Collaborating Centre for the Action Plan for a Tobacco-Free Europe

- (Centrum Onkologii–Instytut im. Marii Curie Skłodowskiej w Warszawie)
- zdrowie psychiczne
WHO Collaborating Centre for Research & Training in Mental Health
(Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie)
- gruźlica
WHO Collaborating Centre for Tuberculosis
(Instytut Gruźlicy i Chorób Płuc w Warszawie)
- zapobieganie chorobom niezakaźnym i ich kontrola
WHO Collaborating Centre for Noncommunicable Disease Prevention and Control
(Uniwersytet Medyczny w Łodzi)
- medycyna pracy
WHO Collaborating Centre for Occupational Health
(Instytut Medycyny Pracy w Łodzi)
- medycyna morska
WHO Collaborating Center for Interregional Research Coordination in Occupational Maritime Health
(Międzywydziałowy Instytut Medycyny Morskiej i Tropikalnej w Gdyni, Akademia Medyczna Gdańsk)
- monitorowanie zanieczyszczeń żywności
WHO Collaborating Centre for Food Contamination Monitoring
(Instytut Żywności i Żywienia w Warszawie)

Światowa Organizacja Zdrowia jest autorytetem w sprawach zdrowia publicznego. Jej wytyczne, zalecenia i opinie mają decydujący wpływ na kształtowanie polityki zdrowotnej w poszczególnych krajach i tworzenie narodowych programów zdrowia. W związku z tym zainteresowanie polskich placówek naukowych publikacjami ŚOZ sukcesywnie wzrasta. Jej programy powinny być przedmiotem szczegółowych studiów w resortowych instytutach naukowo-badawczych, w akademiach medycznych i innych placówkach zainteresowanych współpracą z tą Organizacją. Dlatego uważamy za celowe propagowanie dokumentów i publikacji Światowej Organizacji Zdrowia w środowisku medycznym oraz stworzenie łatwego dostępu do posiadanych przez nas materiałów.

Bibliografia

C i ę ż a k Monika, K a r s k i Jerzy, K o r o n k i e w i c z Andrzej: Analiza porównawcza narodowego Programu Zdrowia 1996–2005 i programu Światowej Organizacji Zdrowia. *Zdrowie 21 – Zdrowie dla wszystkich w XXI wieku. Zdrowie Publiczne* 1999 T. 109 nr 9 s. 301–306

I w a n i c k a Iwona, R o c z e k Elżbieta: Program Światowej Organizacji Zdrowia „Zdrowe Miasta”. *Zdrowie i Zarządzanie* 2001 T. 3 nr 6 s. 24–28

L e o w s k i Jerzy: 50–lecie Światowej Organizacji Zdrowia (1948–1998). *Zdrowie Publiczne* 1998 T. 108 nr 6 s. 237–242

O s t r o w s k a Aurelia: Ośrodki współpracujące z WHO tzw. „WHO Collaborating Centres”.
Antidotum 1998 T. 7 nr 2 s. 89–90

Ś w i a t o w a Organizacja Zdrowia. Zdrowie 21 – zdrowie dla wszystkich w XXI wieku. *Zdrowie Publiczne* 1999 T. 109 supl. 1

Z d r o w i e 21 : zdrowie dla wszystkich w XXI wieku/ oprac. Jerzy Karski, Andrzej Koronkiewicz.
– Warszawa, 1999

Z d r o w i e 21 : zdrowie dla wszystkich w XXI wieku / [red. wyd. pol. Adam Kozierekiewicz].
Warszawa; Kraków, 2001

Strona internetowa Biura Łącznika ŚOZ www.who.un.org.pl (dane z dnia 19.05.2004)

Mgr Ewa Nowak
Katowice – ŚAM

WYMIANA PUBLIKACJI JAKO JEDNA Z FORM WSPÓLPRACY BIBLIOTEK MEDYCZNYCH

Streszczenie

Międzyuczelniana wymiana publikacji była od początku postrzegana jako istotne źródło pozyskiwania prac wydawanych przez inne uczelnie i stwarzała możliwość rozpowszechniania i promocji własnych publikacji. Referat omawia wymianę bieżących wydawnictw uczelni medycznych, takich jak podręczniki, skrypty, materiały zjazdowe i inne wydawnictwa okolicznościowe. Wyniki rozesełanej w kwietniu 2004 r. do wszystkich bibliotek uczelni medycznych ankiety oraz przeprowadzonej analizy wykorzystania w Bibliotece Śląskiej Akademii Medycznej otrzymywanych w ciągu ostatnich 5 lat wydawnictw pokazują, że we współpracy bibliotek medycznych opartej dotąd na dobrej woli i nieformalnych ustaleniach stron pojawiły się reguły obowiązujące w gospodarce rynkowej. Widoczne jest stopniowe odchodzenie bibliotek medycznych od pierwotnej zasady „wszystko wszystkim”. Popyt wśród własnych czytelników często przesądza o zaniechaniu wysłania konkretnego tytułu. Zastosowanie w bibliotekach komputerów i stworzenie dostępu do Internetu dało zupełnie inne, pełniejsze możliwości wykorzystania zasobów różnych uczelni. Możliwe stały się szybki dostęp do źródeł, podgląd katalogów, szybkie porozumiewanie się i przekazywanie danych.

Podobny zakres tematyczny księgozbioru oraz realizowane zadania sprawiły, że krajowe biblioteki medyczne – od początków swego istnienia – nawiązały ścisłą współpracę, która początkowo polegała na wymianie wydawnictw uczelnianych i dubletów oraz wzajemnym przesyłaniu wykazów nowych nabytków. Z upływem lat współpraca zaczęła nabierać nowych form.

W 1981 r. odbyła się pierwsza z planowanych corocznych konferencji bibliotek medycznych. Spotkania te miały na celu rozwiązywanie wspólnych problemów i wypracowywanie ujednoczonych procedur funkcjonowania w zakresie prenumeraty czasopism, gromadzenia i udostępniania zbiorów, wypożyczeń międzybibliotecznych,